

سوچاں
تے
جگراتے

منیر حمید

ضابطہ

سارے حقوق بحق مصنف محفوظ ہن

منیر حیدر	نکھاری
حسام ح	اہتمام
500	تعداد
9 نومبر 1996ء	تاریخ چھپائی
ایچ ایم جعفر	کمپوزر
سلیمان پرنٹرز پشاور	مطبع
75/= روپے	قیمت مجلد
65/= روپے	کارڈ والی

داجطہ • منیر حیدر ولد حیدر زمان حیدر۔

سیکرٹری ہندکو ادبی جرگہ ایبٹ آباد

گاؤں و ڈاک خانہ بانڈہ پھلوڑیاں تحصیل و ضلع ایبٹ آباد (ہزارہ)

ناشر: پاکستان مرکزی ہندکو ادبی بورڈ (رجسٹرڈ)

الیفضان فخر عالم روڈ پشور صدر

انتساب

اڀڑی امی جان دے ناں
رجناں نیں پہلے پہل ماہنہ ہند کو زبان وِچ
بولڑاں سکھایا آئیا
تے

اڀڑے والد گرامی حیدر زمان حیدر دے ناں
”رجناں دے تحقیقی تے تخلیقی کم آں دتخ کے ماہنہ
رہی اڀڑی ماں بولی وِچ لکھڑیں دا شوق پیدا ہوئیا وے“

سوچاں تے جگراتے میرے یار دیاں سونگتاں
خبرے کیہڑا؟ چن چڑھسی تے مکسن کالیاں راتاں
حیدر زمان حیدر

اِس گل تے مانہ ناز منیر
بند کو میری ماں دی بولی
منیر حیدر

سچا شاعر

بابائے ہندکو مختار علی منیر

منیر حیدر نوں چہرے مُرے سی میں نی جازناں۔ البتہ اس دا ہک اور
مجموعہ کج دن پہلے منو بلا ایا۔ جس سی پتہ لگا کہ اصلی بندہ کویت اچ اے۔
وت دیکھڑے دا سوال ہی پیدا نی ہوندا۔ بس غائبانہ تعارف بھی اتا وے۔
نالے پہلا مجموعہ اردو زبان اچ ایا۔ لہذا مجموعہ کلام پڑھ کے اندازہ ہویا کہ
اردو وچ ہک اچھا شاعر بڑنے دیاں تمام تر صلاحیتاں اس دے وچ
موجودھن۔ تے ہک دن ضرور نام پیدا کرسی۔

کج دنوں دی گل اے کہ ہک ”زور آور“ (حسام تر) ہک مسودہ
لے کے آیا کہ ایہہ ہندکو کلام دا مجموعہ منیر حیدر دا دے تے اس تے
آپڑے خیالات دا اظہار کرو۔ ہوڑ جناب پتہ چلا کہ منیر حیدر صرف اردو دا ہی
نئیں بلکہ ہندکو دا بی شاعر اے۔ خریانی تا منو نہ ہوئی کہ شاعری اللہ دی عطا
وے تے جنوئل جاوے تاوت میں کوڑ تے تو کوڑ۔ کسی آدمی دیاں خداداد
صلاحیتاں دا اعتراف نہ کرنا صرف ادبی نئیں بلکہ اسلامی تے اخلاقی حوالے
نل بھی بددیانتی اے۔ منے دل وچ سوچا جڑا اردو وچ اتا سوہڑا لکھ سکدے۔
انے ہندکو اچ بھی کہ اس دی ماں بولی اے۔ کس طرح سوہڑا نہ لکھا ہو سی۔
بلکہ ہندکو اچ تا اس نے اتا سوہڑا لکھا وے کہ آپی فخر بھی کردا وے۔

اس گل تے مانہ ناز منیر
ہندکو میری ماں دی بولی

سوچاں تے جگراتے لکھ کے منیر حیدر نے آپ نوں ہندکو دا وارث
ثابت کر دتا وے تے وت کویت اچ بیٹھ کے اتنی سادہ برجستہ بے ساختہ تے
ملاست نل پُرنی ہوئی باخاورہ تے ٹھینھ ہندکو لکھڑا ایہہ ثابت کردا وے
کہ منیر حیدر کویت اچ رہ کے بھی کویتی نی ہویا بلکہ اتھے بھی آپڑی ماں بولی
دی خدمت کردا ریا وے (تے پتہ شخص اے جس نے ہندکو دا مجموعہ ترتیب

دما) منیر نمائندہ ہندکو شاعراں وچ بہت جلدی حکم مقام حاصل کر لیسے۔ منیر دی روانی نالے بے ساختہ تے با محاورہ مصرعیاں دی آمد نوی نسل دے بہت سارے جواناں دے کُن کترنے واسطے کافی اے۔ نوے خیالاں نوں ہندکو اچ اچھو تے انداز اچ پیش کرنا منیر دا خاصہ وے۔

تساں ڈر ایا شید بدنامیاں دا
ساڈی کپ چھوڑی تساں تصویر نالوں
اساں ملدا نہیں ہر کئی کئی دیھاڑے
کوئی گل اس وچ ضرور ہیوے

منیر جس دور وچو گذر دا پیا وے۔ اس دا احساس بھی منیر نوں اسی طرح وے جس دی خاطر اللہ تعالیٰ نے اس نوں شاعری دی دولت سی نوازا وے۔ او باغی نہیں انقلابی اے۔ او رستم بھی نہیں بلکہ اس دی طبیعت سربانی اے۔ او زمانہ حاضر اچ مستقبل دے بارے اچ پیشنگوئی دے فن نوں بڑی اچھی طرح جاڈا وے۔ او آپڑے آسے پاسے دے حالات نوں مد نظر رکھدے ہوئے بے ساختہ کہہ اٹھدیے۔

دپلا منگی لو دا خراج
اٹھی دست بدست سماج
اچھی زور دی چہنگ پھلسی
تختہ ، تخت نہ رہی تاج
پھل پئے رلدے مٹی دے وچ
کنڈے کروے باغ تے راج
ہر فرعونے را موسیٰ ہوندا
چار دیھاڑے ظلم دا راج

دل تا چاہندا اے کہ منیر حیدر دی ہر غزل چو جان غزل کنڈے کے اتھے پیش کراں۔ برے کیہہ کراں کہ ”زور آور“ سرتے کھلا ہویا وے کہ ”ہلا“

کر“ تے نالے کج آپڑی مصروفیات دی وجہ وے۔ بہر حال منیر حیدر دا مجموعہ کلام ”سوچاں تے جگراتے“ ہندکو زبان واسطے کلام ہی نہیں بلکہ سوغات اے۔ بلکہ ہندکو زبان اچ. شاعری دا ایسہ جدید مجموعہ بلاشبہ ہندکو زبان دے شعری حصے نوں ہور تقویت دا باعث بڑی - نویں ڈگر دا ایسہ نفیس تے انقلابی مجموعہ نوی نسل دے دوسرے کئی جدید شاعراں واسطے ہک نقش اے تے ہک سنگ میل اے۔ اللہ زور قلم اچ ہور برکت پاوے۔ آمین

صاف کھرا تے بالکل سچا لہجہ اے اظہار میرے دا
اس دی محفل دے وِچ رہندا ذکر اچ کل افکار میرے دا

میرا مسلک پیار محبت ، اس دا طرف ضرورت اس دی
حسرت نل پتیری اس آہ جس قصہ مٹنیا پیار میرے دا

اس دے تصور دے وِچ ڈب کے کروے نظارہ عالم دا
وِچ صحرا اے نموشی چھائی ، نقشہ لگدا کہار میرے دا

دل دے بوہے اُتے اکثر یاد اس دی اے دستک دیندی
نغمے ، نالے تے فریاداں تحفہ ہے وے پیار میرے دا

تہ۔ اس نو آپڑے بھتیجا کہہ کے جھمی پائی۔ گلے نال لایا۔ منو انج محسوس ہویا جکرو حیدر زمان حیدر دا ہک ہور روپ ہک ہور چہرہ میرے سامڑے آ گیا ہوئے۔ اوئی سلوگی۔ اوئی خلوص۔ اوئی اپنائیت۔ کٹورے تے کٹورا پتر پو کولو بھی گورا قسم دا کوئی محاورہ یا متل میرے ہوشاں تے آندی آندی رہ گئی۔ منو اس گل دا ذرہ برابر بھی احساس نہ ہو سکا کہ ایف اے دا طالب علم منیر حیدر اپڑی ماں دیاں لوریاں دے قرض دی ادائیگی دا کتنا جذبہ اپڑے دل وچ چھپا کے چڑھیاں جو انیاں پیا ماڑ دے۔ ٹم گو۔ خاموش طبع منیر حیدر اپڑے والد دی سرپرستی وچ ایف اے دے درجہ پار کرنے دے بعد اردو ادب پڑھنے لگا۔ بی اے دے بعد اردو ادب وچ ماسٹری ڈگری حاصل کرنے والا منیر حیدر ہندکو تے اردو دے ہک شاعر دے روپ اچ اس ویلے سامڑے آیا۔ جدو حیدر زمان حیدر اس دی اردو شاعری دا مجموعہ ”دشمن آسمان اپنا“ چھپواڑے دیاں ابتدائی تیاریاں کرنے پشور آیا آیا۔ منیر دے اردو کلام نو ویکھ کے میرے منہ سی بے اختیار نکلا کہ منیر حیدر۔ حیدر زمان حیدر سی وڈا شاعر نظر آندے۔ میری ایہ گل اہل ذوق نو بہت اچھی لگی تے او ”دشمن آسمان اپنا“ وچ حیدر زمان حیدر سی وڈا شاعر منیر حیدر نو تلاش کرنے لگے۔ اللہ خبر ”دشمن آسمان اپنا“ دے قارئین نو میری اس گل دی تصدیق حاصل ہو سکی یا نہ۔ پر اچ۔ اچ جو میں منیر حیدر دے آڑے والے ہندکو مجموعہ کلام ”سوچاں تے جگراتے“ اتے خامہ فرسائی پیا کرتاں منوں اپڑے اندر دا شوکت پکار پکار کے پیا کہندے کہ تو اپڑے بیان دی رہ رہ کے تردید کرنی پسی کیونکہ منیر حیدر دی شاعری دا کوئی جواز اگر موجود اے تا او صرف تے صرف حیدر زمان حیدر اے جس نے منیر نو سربن دے دامن سی ادب دیاں وادیاں تک انگلی پکڑ کے چلنا سکھلایا وے۔

اچ سی کسٹ تے ودھ ترے دا کھ پیلے۔ سال 1996ء وچ حیدر زمان حیدر دے دیزے ہک پھل کھڑا۔ ہک چن اترا جس نے شملہ پھاڑی دے دامن وچ حیدر زمان حیدر دے کمار نو خوشیاں دے نور نال چکا دتہ۔ پر اوہ پھل اوہ چن

اوہ منیر کتنا خوش قسمت ایا جس نو حیدر زمان حیدر جیئے والد دا سلیہ نصیب ہويا۔
 اجیا سلیہ جدیاں محبتاں دا قرض منیر حیدر کویت دے ریگزاراں وچ بھی نہ پہلا
 سکا۔ اوہ جاگدا ریا۔ سوچدا ریا۔ تے اڑے رت بگییاں دیاں سوچاں نو ماں دیاں
 لوریاں دی زبان تے لہجے وچ لکھ لکھ کے حیدر زمان حیدر دل پہنچدا ریا۔ تے
 حیدر کویت چو وصول ہوڑے والی اس سوغات نو اکٹھا کر کے منیر حیدر دے دل
 دی آواز نو حسام حر تکل پہنچا کے پڑھنے والے قارئین وسطے چھاپڑے دا اہتمام
 کردا ریا۔

خواب	خیال	آ	سی	ایں
وانگ	مشالاں		بہنی	ایں
	نال	سہلیاں	رلنی	ایں
	دل	تے	کلیجا	ایں
بوٹی	بوٹی	،	تتے	توتے
یار	آں	کر کے	کتلنی	ایں
	کالی	کالی	لمتی	رات
	سہلیوں	سہلیوں	سہلنی	ایں

آکاش دی حد رِبی مُک سکدی
کلی کلی تعظیمِ غل مُچھک سکدی

کدے ازل تا ابد رِبی کردے رہواں
تیری حمد و ثنا رینہ مُک سکدی

کوئی شے رِبی سارے جہانں وِج
تیری نظر دے کولوں رینہ مُک سکدی

کُل عالم دے وِج مخلوق نوری
ذکر کردیوں رینہ تیرا مُک سکدی

کوڑ ہے وے منیر دا تیرے بغیر
رکتھو ندی اُمیداں دی مُک سکدی

	میرا	تن	من	دھن	رجند	جاں	تسّی
	میرا	مذہب	دین	ایمان			تسّی
	کیٹرے	لفظاں	وچ	تعریف	کراں		تسّی
	ایہہ	بولدی	میری	زبان			تسّی
	میں	لکھ	درود	سلام	پہیچاں		
	میری	سوچ	بچار	ہتیمان	تسّی		
	دیدار	ہویا	معراج	دی	رات		تسّی
	گئے	نال	جبرئیل	اسمان			تسّی
	مخشر	دے	ہر	عاصی	لئی		
	وڈا	بخشش	دا	سامان	تسّی		

پاڑی نیل فرات دا مسک مجلسی
چوٹی قاف دی آخر چھک مجلسی

آے پھٹ کے ایہہ سارے ٹہہ پینس!
جد افلاک دی وسعت ٹھیک مجلسی

سب پترے اُتے تریڑ ثابت
دینہہ چڑھی جدوں تے مک مجلسی

تُدھال پتہ نہ لگی کجھ اس پل
ساہ آندی جاندی جد مک مجلسی

ناں اللہ دا باقی سدا رہڑاں!
سارا فانی جہان ایہہ مک مجلسی

ڈاھڈا ڈکھرا مزاج صحراواں دا
واہ سلسلہ کوہ دریاواں دا

کتھے خاص انسان دی پاک دُنیاں ؟
پتہ پچھ پچھ تھک گئے راہواں دا

ہر دور دے وِج ای چہکڑا اے
ہر یوسف نال پتہراواں دا

کر توبہ ، نیہ آں پتہروسہ کجھ
انہاں آندیاں جانڈیاں ساہواں دا

بیچ آندا منیر تو کہہنڑاں توں روز
ایہہ اثر آ ماڈ دی دُعاواں دا

دہشت ی دا بہوں زور
پھٹیا بم اُج شہر پشور

ڈانڈا بڑیا قہر خُدایا
رہیندے جاگدے ہوئے درگور

پکڑو پکڑو ، نس نہ جاوے
چور مچاوے آپے شور

کوڑ تے سچ فر نھرے کتھو؟
آپ گواہ اسی آپے چور

کس دے اُتے رگلہ کریئے؟
کس تے چلدا اپڑا زور؟